

Preek zondag 10 mei
de bron

Psalm 1

Johannes 4: 1-21, 39 tm 42
en 15: 9 tm 17

Geen gemakkelijk te begrijpen verhaal, dat van de ontmoeting van Jezus en de Samaritaanse vrouw bij de bron.

Eigenlijk is dat met het hele evangelie van Johannes: het is niet eenvoudig, het is ook heel anders dan de andere evangeliën. Het is minder toegankelijk, lijkt soms geschreven in geheimtaal. Naar het verband tussen de overgangen in dit verhaal moet je zoeken, het is raadselachtig, geheimzinnig, zoals het Johannes evangelie voortdurend cirkelt om geheimen, cirkelt in beelden om het geheim van Christus.

Rembrandt: Jezus en de Samaritaanse vrouw bij

Water is zo'n beeld. In de verhalen die aan dit verhaal vooraf gaan is er telkens sprake van water.

Johannes doopt daarin, op de bruiloft te Kana staan zes vaten water, Nicodemus, de Schriftgeleerde krijgt van Jezus te horen dat hij geboren moet worden uit water en vuur. Al dat water heeft te maken met vernieuwing, opnieuw geboren worden. Ook nu is er dit water.

Het speelt zich af in Samaria. Samaria is de middelste provincie van het toenmalige Palestina, ingeklemd tussen het noordelijke, laag ontwikkelde Galilea en het welvarende orthodoxe zuiden, Judea. In religieus opzicht vormen Samaritanen een tussengroep, niet echt heidens, niet recht in de leer, ze weigerden de tempel in Jeruzalem te erkennen als de religieuze plaats bij uitstek, ze hadden zelf een tempel op de berg Gerizim. Vooral de conflicten met de inwoners van Judea liepen hoog op, ze beschouwden elkaar als onrein en afvallig, men mocht niet met elkaar omgaan en ze meden elkaar als de pest.

Daar nu, zo staat er, moet Jezus doorheen op zijn reis naar Galilea. Moest iemand van Judea naar Galilea, dan maakte hij een omweg om Samaria heen. Jezus niet. Hij moest daar wezen, staat er. Want grenzen moesten worden overschreden, barrières geslecht in al die oude conflicten en al dat oude zeer.

Zo kwam Jezus bij Sichar, waar de Jakobsbron is. Samaria mag dan wel veracht gebied zijn, het is wel waar de oorsprong van het geloof van Israël gelegen is. Bij deze bron van vader Jacob en Jozef, vindt de ontmoeting plaats tussen Jezus en de Samaritaanse vrouw.

De Bijbel kent vele ontmoetingen bij de bron. Het zijn bruiloftsverhalen. Daar, bij de bron, werd voor Isaac de bruid Rebecca gevonden, Jacob vond er Rachel en Mozes zijn Zippora. En in deze sfeer speelt zich ook ons verhaal af, het is een oeroud thema in vele variaties: Een vrouw en een man bij de bron. Zal de ware liefde gevonden worden?

Het is het heetste uur van de dag, het zesde uur, de zon staat op zijn hoogst. Jezus is vermoeid van de reis en zoekt verkoeling bij de eeuwenoude bron. Hij zit daar alleen, de discipelen zijn de stad in om boodschappen te doen. Hij heeft dorst, zoals hij later op dat onbarmhartige zesde uur, hangend aan het kruis, dorst zal hebben. Een Samaritaanse vrouw komt water putten. Ook zij is dorstig, draagt een kruik bij zich.

‘Geef mij wat te drinken’ vraagt Jezus. Daarmee doorbreekt Jezus heen dubbel taboe: hij spreekt een Samaritaanse aan, wat hem onrein maakt, en daarbij is zij ook nog eens vrouw. Als de discipelen terugkomen en Jezus met haar zien praten dan zijn zij ook verbaasd, misschien zelfs geschokt: dit kan toch niet?

De Samaritaanse vrouw weet ook niet wat haar overkomt. Ik, een Samaritaanse vrouw, u water geven?

Dan ontspint zich dat gesprek waarin de twee in eerste instantie langs elkaar heen praten, omdat levende water heen.

Levend water. Water, opkomend uit de geheimzinnige levengevende diepte van de aarde, water dat rechtstreeks uit de bron opwelt. Zuiver, koel, heerlijk. Wie wel eens water rechtstreeks uit een bron gedronken heeft weet hoe heerlijk dit kan smaken, echt anders dan water uit de kraan.

Levend, levengevend, levendmakend water wil Jezus haar schenken, hier bij de bron waar ooit het geloof ontsprong. Geen letterlijk water, wat de Samaritaanse aanvankelijk denkt, maar zuiver water wat de dorst van het hart lest, dat ontspringt aan de bron van God.

Al pratend, gaandeweg het gesprek gaan ze elkaar begrijpen, wordt het een echte ontmoeting tussen die twee. Eerst is de vrouw gereserveerd, maar al gauw raakt zij in de ban van Jezus. Deze joodse man, wie is hij? Hij gaat met haar in gesprek, neemt haar serieus, hij straalt een soort gezag uit. Het is iets in zijn ogen, ze leest daar werkelijke belangstelling, betrokkenheid, ja, vriendschap. ‘Geef mij van dat levend water heer, vraagt ze, dan zal ik geen dorst meer

hebben en hoef ik niet meer hierheen te komen om water te putten.’ Is dat ironisch, of begint ze het te begrijpen?

Het is alsof Jezus haar doorziet, haar dorst ziet, niet naar H₂O, maar naar iets dat de dorst van haar ziel zal lessen. Haar dorst waar ze zich maar nauwelijks bewust van is. Het is alsof hij haar dorst naar waarachtigheid, naar ware liefde, naar vervulling, naar God, naar iets dat werkelijk zin geeft voelt, beter nog dan zij dat zelf voelt. Zij opent haar hart voor hem en zo wordt het gesprek een ontmoeting, zij is voor Jezus een gelijkwaardige gesprekspartner.

Het lijkt of Jezus haar innerlijke bron aanboort, de bron van haar verlangen, dat begint te stromen, en met haar verlangen beginnen vreugde en liefde te stromen. En het is alsof Jezus haar nog dichter tot zichzelf brengt door haar de opvallende vraag te stellen: ‘Ga uw man eens roepen.’ ‘Ik heb geen man’ zegt ze. ‘U spreekt de waarheid als u zegt dat u geen man hebt, u hebt vijf mannen gehad en degene die u nu hebt is uw man niet.’

Waar zoeken wij de vervulling van ons bestaan? Ik denk dat we ons levensgeluk doorgaans verwachten en zoeken in onze intieme relaties. Liefdesliedjes getuigen ervan hoe we geobsedeerd kunnen zijn door verliefdheid en de liefde. Maar hoe vervullend onze liefdesrelaties ook zijn, en hoeveel geluk we er ook aan ontleen, nooit zullen ze ons diepste verlangen vervullen. Nooit zullen relaties onze existentiële eenzaamheid opheffen, altijd blijft er diep verscholen dat verlangen naar Degene die ons overstijgt. En het lijkt dat ook deze vrouw haar geluk en liefde heeft gezocht in haar liefdesrelaties met mannen, maar het daar niet echt heeft gevonden.

De poort van het geluk gaat naar binnen open. De bron van liefde ligt in onszelf. Wij moeten de liefde en de bevrediging van ons diepste verlangen niet zoeken buiten ons, of verwachten dat anderen, een man, een vrouw, een partner ons voor eens en al gelukkig zullen maken. Dat kunnen we en mogen we niet van iemand verwachten, daarmee overvragen we onze geliefden en relaties.

Ons diepste verlangen is het verlangen naar God, en alleen God kan dat verlangen stillen. Dat besef, dat inzicht is te vinden in alle religies. Dat inzicht, dat besef, lijkt Jezus bij de Samaritaanse vrouw wakker geroepen te hebben en nu geeft ze zich helemaal gewonnen. Jezus heeft haar begrepen, kent haar en haar verlangen, neemt het serieus, hij weet wat in haar leeft en veroordeelt niet, maar ziet haar in vriendschap aan. Ze voelt zich onvoorwaardelijk gekend. Zo wijst Jezus haar de weg naar de innerlijke bron, wijst haar de weg naar zichzelf en naar God. Hij boort bij haar levend water aan dat als liefde en vriendschap stroomt. En die bron stroomt altijd, zij is eeuwig. Ook al ligt zij

verborgen in ons, bedolven onder zorgen, angsten, drukte of lawaai, of door wat ook maar: zij is er, de bron waar Gods liefde en vreugde stroomt.

Wie God wil aanbidden, zegt Jezus, hoeft niet naar een tempel, of andere heilige plek. De berg en de tempel, ze zijn vanaf nu verleden tijd. Het nieuwe heiligdom is het hart van de gelovige, waar de bron stroomt. God laat zich vinden door de mensen die vurig met hun hele hart en ziel verlangend zoeken: in geestkracht en waarachtigheid.

En het verlangen is wederzijds, want als wij verlangen naar God, nog groter is het verlangen van God naar ons: naar mensen die naar hem verlangen, die hem dienen met heel hun hart en ziel.

De vrouw is diep getroffen en begint aarzelend: ‘Ik weet wel dat de Messias komt en als hij komt zal hij ons alles verkondigen...’ En dan antwoordt Jezus: ‘Ik ben het die tot u spreekt.’ ‘Ik ben de tot u sprekende.’

‘Ik ben’. Telkens komen deze woorden bij Johannes terug: ‘Ik ben’: de deur, het brood, het licht, de ware herder, de ware wijnstok. Ik ben, het is de naam van God: ‘Ik ben.’

En hier is het: ‘Ik ben die met jou spreekt.’

De Messias is hij die tot ons spreekt, die ons ontmoeten wil, tot vrienden wil maken, die in ons de bron waaruit vreugde en liefde opwelt, wil aanboren. God, en met hem Christus zoekt relatie, vriendschap, verlangt naar ons, zoals een bruidegom naar zijn bruid verlangt. Hij heeft dorst. Wij kunnen zijn dorst lessen, zijn dorst naar mensen van Geest en waarachtigheid. En Hij lest onze dorst, onze diepste dorst naar onvoorwaardelijke liefde en gekend zijn.

Het gebeurde bij de bron, de oerbron van het geloof van Israël. Tot die zuivere bron keert Jezus terug, waar het eerste geloof opwelde in de harten van de aartsvaders en moeders. God woonde daar, in hun ziel. De innerlijke bron waar mens en God elkaar ontmoeten.

Hier bij de oeroude bron, wordt de ware liefde gevonden, de liefde tot God en van God, tot Jezus en van Jezus.

De bron stroomt, de vrouw laat de kruik achter, haar dorst is immers gelest en vertelt haar stadsgenoten over Jezus. In Geest en waarachtigheid: de mensen in de stad worden geraakt door haar, stromen naar Jezus toe. Grenzen worden doorbroken, barrières geslecht, obstakels uit de weggeruimd. Geloof en vriendschap stromen, vele vrienden en vriendinnen maakt Jezus daar, Gods Geest heerst.

Dat dit levende water ook in ons stroomt en dat wij ons vrienden weten, met wie Hij spreekt.

Amen.

ze geven elkaar te drinken

bij de bron waar het ooit begon, kan het opnieuw beginnen